

ZAKAJ NE PO SLOVENSKO?

Zakaj ne po slovensko je prvi večji praktični slovenistični učbenik za angleško govoreče in je namenjen predvsem potomcem slovenskih izseljencev v Ameriki, Avstraliji in drugod, torej tistim, ki so po prebivališču, šoli in dejavnosti vezani na angleščino in jim je le-ta izhodišče za osvajanje slovenske slovnicične strukture. Angleški prevod je oskrbela Marjana Baumgarten-Briški, pregledal pa ga je Američan Terry Metz. Marjan Bregar je prispeval 49 sodobnih in živih ilustracij, eno za vsako lekcijo.

Namen knjige ni samo prikazati osnovno slovnico strukturo slovenskega jezika, temveč tudi sodobni slovenski prostor in čas, kar lepo prikazujejo kratki pogovori in zaključena besedila, kjer gre za predvidljive življenjske položaje, v katerih se bo porabnik knjige prej ali slej znašel. Ker je to učbenik po direktni metodi, je knjigi priloženih šest gramofonskih plošč, na katerih dialoge in besedila govori trinajst izbranih gledaliških igralcev ter televizijskih in radijskih napovedovalcev. Učbenik obravnava sicer sodobni slovenski knjižni jezik, vendar je podan tudi zgled pogovornega jezika (po domače v pekarni, str. 50) in narečnega besedišča (špancirati, str. 161), kar je zelo koristno, ker se porabnik ne bo srečal le s slovenščino v javnem življenju, temveč se bo prej ali slej soočil tudi s pogovorno in narečno plastjo jezika.

Tipična lekcija sestoji iz kratkega dialoga ali sestavka, ki mu sledi angleški prevod (stavki so vedno oštevilčeni). Potem je razlaga (v angleščini, v zadnjih lekcijah tudi v slovenščini) fonetičnih oz. slovnicičnih posebnosti teksta tiste lekcije, z dodatnimi primeri, če je treba. Sledi slovensko-angleški slovarček in sicer navadno po besednih vrstah (samostalniki, pridevniki, glagoli, prislovi, predlogi) in besednih zvezah. Sledijo še razne vrste vaj, začenši z nadvse važnimi vprašanji o tekstu. Vprašanja in tudi druge vrste vaj, kjer gre za stavke, imajo ob strani ustrezen angleški prevod, kar je še posebno koristno za samouke. Lekcije so na splošno zelo kratke (okrog 4 strani) in vendar obsegajo (npr. 19. lekcija) zaključeno tematično (slovenske planine) in slovnico (sklanjatev pridevnikov) enoto. Na koncu knjige imamo tudi (pedagoško koristne) rešitve vaj, slovensko slovnico v tabelarni obliki, slovensko-angleški abecedni slovar s kakimi 2000 izbranimi besedami in sistemsko slovnico kazalo (izgovor črk, fonetika, besedotvorje, obliko-

slovje, besedne vrste, skladnja) itd. Čeprav je sistemsko slovnico kazalo koristno, se mi zdi, da bi bilo stvarno kazalo (npr. kazalo slovnicičnih izrazov, morda v obeh jezikih) tudi, ali pa še bolj, potrebno, kajti povprečen porabnik verjetno ne misli preveč »sistemsko« in mu verjetno pride na misel »števniki« oz. »numeral« preje, kot pa »besedna vrsta« oz. »part of speech«. Vsaka šesta lekcija je v glavnem obnovitev snovi prejšnjih šest lekcij, kar seveda veliko pripomore k zavestnemu utrjevanju naučenega.

V učbeniku najdemo tudi miniaturni kontrastivni prikaz slovenskega in angleškega jezika, npr. slovensko in angleško spreganje (str. 31), razlike med slovenskimi in angleškimi osebnimi zaimki (str. 65), kako prevajati angleški »that« (str. 172), raba slovenskega in angleškega nedoločnika (str. 197). Včasih pride do težav pri razumevanju nekaterih angleških primerov za, na primer, izgovorjavo slovenskih glasov. Tako naj bi bil, na primer, samoglasnik v angleški besedi *hot* »vroč« nekako enakovreden samoglasnikom v besedah *gróf* in *gôlo* (str. 7), kar pa seveda v ameriški slovnici ne bi šlo, ker se v ameriški varianti angleškega jezika *hot* navadno izgovarja (hâ:t). V takih (redkih) primerih je seveda še bolj potrebno, da se porabnik zateče k »slušni« strani našega učbenika, torej h gramofonskim ploščam. Morda še opomba glede tehnične opreme knjige. Po ne preveč dolgi uporabi knjige platnice kmalu odpadejo in se mi zdi, da bi bila trdnejša vezava nujna, saj cena ni ravno nizka (knjiga je v ZDA veljala pred dvema letoma 8,80 dolarjev, s ploščami vred pa 15,60 dolarjev).

Tematična in sistemsko-slovnica ureditev knjige se opira na avtorjeva znanstvena in metodološka dognanja, ki jih vidimo, na primer, v njegovih štirih knjigah *Slovenskega knjižnega jezika*. Kakor so te štiri knjige nov prijem in ustreznost prestrukturiranja slovenskega jezikovnega gradiva, je učbenik *Zakaj ne po slovensko* prvo sistemsko »soočenje« slovenskega in angleškega jezika na osnovni ravni. S tem je po dolgem času le zadelana vrzel tudi v tej vrsti strokovne literature. Vendar to naj bi bil le prvi tak učni pripomoček za angleško govoreče. Predlagam, da bi Slovenska izseljenska matica, ki je pobudnik in hkrti založnik tega učbenika, izdala tudi splošno slovensko berilo, prirejeno za nesloven-

sko govoreče, tj. z opombami, slovarjem, vajami, spet s slovensko slovnico v tabelarni obliki ipd. To naj bi bili krajši sestavki raznih jezikovnih zvrsti, ki bi prikazali slovenski prostor v zgodovini in v

današnjem času in še posebno slovenskega človeka v vsej njegovi razvejanosti, v Sloveniji in v zamejstvu.

Jože Paternost

Pensilvanska državna univerza, ZDA

NOVO PODROČJE JEZIKOSLOVJA — KINESIKA

Stegnen kazalec, ki ga nekdo drži pred ustnicami, nam tudi brez besed, celo brez kakršnega koli glasu pove, da je treba biti tiho, da je treba molčati. Že sam gib nosi v sebi to sporočilo.

Če si natančneje ogledamo podobne gibe, gibe s katerimi skušamo izraziti kako misel, bomo ugotovili, da so na ta ali oni način vedno v zvezi z govorno besedo. Taki gibi govorno besedo nadomeščajo, dopolnjujejo ali spremljajo. Po stopnji odvisnosti od govorne besede bi lahko te gibe razdelili v tri skupine: *samostojne*, *dopolnilne* in *dotatne*.

Samostojni so tisti, ki misel lahko izrazijo popolnoma brez podpore glasu. Tak je npr. gib, pri katerem s kazalcem napol stegnjene roke gibljemo v smeri proti sogovorniku in nazaj, ko koga vabimo k sebi.

Samostojne gibe uporabljamo navadno takrat, ko je možnost zvočne zveze s sogovornikom omejena ali celo onemogočena, pri večji oddaljenosti ali v hrupnem okolju. Iz njih so se včasih razvili celi samostojni sistemi, kot npr. vojaška dogovorjena znamenja ali znamenja košarkarskih sodnikov. Višjo stopnjo v tej smeri predstavlja sistem znakov, ki jih je sestavil Charles Michel de l'Épée za sporazumevanje med gluhozemimi.

Nekateri samostojni gibi so postali znamenja pripadnosti posameznim družbenim skupinam. Tako je »salutiranje« — dvig desnice k senčniku ali robu pokrivala — značilno za ljudi v uniformi, »fašistični pozdrav« — desnica stegnjena tako, da so prsti v višini oči — pa pomeni priznavanje fašističnih načel. »Križanje« — značilen gib z desnico v smeri čela, prsi ter leve in desne rame — kaže pripadnost krščanski religiji. Še več, nekatere podrobnosti tega giba: v kakšnem položaju so pri tem prsti (pri katoličanih so prsti stegnjeni, pri pravoslavni pa so palec, kazalec in sredinec združeni) to pripadnost še natančneje določajo.

Gibi so največkrat *dopolnilo* glasovnemu sporočilu. Pri zanikanju navadno »odkima-

mo«, pri pritrjevanju »prikimamo«. So pa taki gibi vedno dokaz čustvene zaznamovanosti besedila. Kolikor je večja čustvena prizadetost, toliko bolj pogosto besede spremljajo tudi gibi. Tako izraz »Pazi se!« še podčrtamo z »žuganjem«. Če hočemo svoje besede »pribiti«, udarimo s pestjo po mizi. Sem šteje tudi »gestikulacija« — gibi z rokami, ki zaradi ritma ali tudi s kakim drugim namenom spremljajo govornikove besede. V tem, kako ljudje gestikulirajo, bi našli nekatere prvine svojevrstne »stilistike«.

Taki dopolnilni gibi izražajo včasih tudi pomenke odenke. Razpoloženjski medmet »fuj« v zvezi z različnimi gibi izraža različna razpoloženja. Če medmet podkrepimo z enkratnim gibom glave navzgor, izrazimo odpor. Ko odpor preide v gnus, spremlja medmet kratko in hitro »odkimavanje« — »stresemo se«. Če pri »fuj« potisnemo glavo nekoliko naprej in navzdol — izrazimo očitek. S tem pa, ko potisnemo glavo nekoliko nazaj, dobi medmet pomen razočaranja.

Včasih uporabljamo dopolnilne gibe, ko nam za hip zmanjka besed. Vprašajte nepripravljene sogovornika, kaj je npr. lajna. V večini primerov bo sogovornik še predno bo začel razlagati, napravil značilni gib z roko, kot bi vrtel ročico pri lajni.

Tretjo skupino tvorijo tisti gibi, ki jih glasovnemu sporočilu le *dotajamo* in nimajo nobenega vpliva na pomen. Tako je npr. štetje na prste. Navadno štejemo tako, da iz stisnjene pesti stegujemo posamezne prste. Začnemo vedno s palcem. Ti gibi ne nosijo v sebi nobenega posebnega sporočila, le spremljajo besedo.

Zanimivo pa je, da Rusi ne štejejo na prste tako kot mi. Pri njih je navada, da pri štetju na prste upogibajo posamezne prste razprte roke, desnice. Pri tem si pomagajo s kazalcem leveice in šteti začnejo pri mezinu. Tak način štetja ima tudi praktične posledice v vsakdanjem življenju. V Sovjetski zvezi so hišne številke razporejene drugače kot pri nas. Pri nas so liha števila